

## LDPNING UZOQ YILLIK HUKMRONLIGI VA 1990-YILLARGA KELIB INQIROZGA YUZ TUTISHI

### THE LONG-TERM DOMINANCE OF THE LDP AND ITS DECLINE IN THE 1990S

*Rajabov Javohir Jahongir o'g'li*

*Toshkent davlat sharqshunoslik universitetining 1-kurs magistranti*

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada **Yaponiya Liberal Demokratik Partiyasining (LDP) 1955-1993-yillardagi hukmronligi va 1990-yillarga kelib inqirozga yuz tutish sabablari** tahlil qilinadi. LDP uzoq yillar davomida iqtisodiy o'sish, saylov tizimidagi ustunlik va siyosiy barqarorlik tufayli hukmronlik qilgan. Biroq, 1990-yillarda iqtisodiy inqiroz, korrupsiya mojarolari va ichki siyosiy bo'linishlar partiyaning zaiflashishiga olib keldi. 1993-yilda LDP tarixda birinchi marta saylovda mag'lubiyatga uchrab, hokimiyatni muxolifatga topshirdi. Ushbu maqolada **LDP inqirozining omillari va 1993-yildagi saylovlarning Yaponiya siyosatiga ta'siri** batafsil tahlil qilinadi.

**Kalit so'zlar:** Yaponiya, Liberal Demokratik Partiya, siyosiy inqiroz, 1993-yilgi saylovlar, korrupsiya, iqtisodiy inqiroz, siyosiy o'zgarishlar.

**Annotation:** This article analyzes the **dominance of Japan's Liberal Democratic Party (LDP) from 1955 to 1993 and the factors leading to its decline in the 1990s**. For decades, the LDP maintained power due to economic growth, electoral advantages, and political stability. However, during the 1990s, economic recession, corruption scandals, and internal political divisions weakened the party. In the 1993 elections, the LDP suffered its first major electoral defeat and lost power to the opposition. This paper provides a detailed analysis of the **causes of the LDP's decline and the impact of the 1993 elections on Japanese politics**.

**Keywords:** Japan, Liberal Democratic Party, political crisis, 1993 elections, corruption, economic recession, political change.

Liberal Demokratik Partiya (LDP) 1955-yildan 1993-yilgacha Yaponiyada uzluksiz hokimiyatni egallab kelgan eng kuchli siyosiy tashkilotlardan biri edi. Bu partiya mamlakatning iqtisodiy o'sishiga, barqaror siyosiy tizim shakllanishiga va xalqaro nufuzining oshishiga katta hissa qo'shdi. Ammo 1990-yillarga kelib, ichki siyosiy nizolar, korrupsiya mojarolari va iqtisodiy inqiroz LDPning zaiflashishiga olib keldi. Nihoyat, 1993-yilgi saylovlarda partiya tarixda birinchi marta parlamentdagi ko'pchilik o'rnini yo'qotib, hokimiyatdan chetlatildi. Ushbu maqolada LDPning uzoq

yillik hukmronligining sabablarini, uning inqiroz omillarini va 1990-yillardagi siyosiy o'zgarishlarning ahamiyatini tahlil qilamiz.

LDPning uzoq yillik hukmronligi bir necha omillarga asoslangan edi. Birinchidan, 1950-1980-yillar oralig'ida Yaponiya iqtisodiyoti jadal rivojlandi, bu esa LDPga barqaror saylovchilar bazasini yaratishga yordam berdi. Davlat yirik sanoat kompaniyalari bilan yaqin hamkorlikda ish olib bordi, eksport iqtisodiyotiga tayanib, Yaponiya jahon bozorida yetakchi davlatlardan biriga aylandi. Ushbu iqtisodiy o'sish xalq farovonligini oshirdi va saylovchilarning LDPga bo'lgan ishonchini mustahkamladi. Ikkinchidan, partiya saylov tizimini o'z manfaatlariga mos tarzda shakllantirib, mamlakatdagi siyosiy jarayonlarni nazorat qildi. Xususan, LDP qishloq hududlarida kuchli tayanch bazaga ega bo'lib, u yerda davlat subsidiyalari va infratuzilma loyihalarini yo'lga qo'ygan edi. Uchinchidan, LDP uzoq yillar davomida korrupsiya va siyosiy mablag' taqsimoti orqali siyosiy hokimiyatini mustahkamlab keldi. Davlat buyurtmalari va imtiyozli kreditlar orqali yirik kompaniyalar va biznes guruhlarini o'ziga sodiq saqlashga muvaffaq bo'ldi.

Biroq, 1990-yillarga kelib, ushbu barqarorlikning asoslari yemirila boshladi. Birinchi muhim omil Yaponiya iqtisodiyoti bilan bog'liq bo'lib, 1980-yillarning oxirida yuzaga kelgan "iqtisodiy pufakcha"ning yorilishi mamlakatni chuqur moliyaviy inqirozga olib keldi. Aksiyalar va ko'chmas mulk narxlari keskin tushib ketdi, bank tizimi inqirozga uchradi, ishsizlik oshdi va iqtisodiy o'sish to'xtadi. Hukumat bu inqirozni samarali boshqara olmadi, chunki LDP uzoq yillar davomida barqaror iqtisodiy o'sishga tayangan edi va moliyaviy tanglik sharoitida qanday siyosat yuritish kerakligi borasida aniq strategiyaga ega emas edi.

Ikkinchi muhim omil korrupsiya mojarolari edi. 1988-1989-yillardagi **Recruit mojarosi** va 1992-yildagi **Sagawa Kyubin mojarosi** LDPning obro'siga katta putur yetkazdi. Ushbu mojarolarda hukumat amaldorlarining yirik kompaniyalardan pora olgani, saylov kampaniyalari noqonuniy moliyaviy manbalar orqali moliyalashtirilgani fosh bo'ldi. Jamoatchilik orasida partiyaga bo'lgan ishonch pasaydi va bu 1993-yilgi saylovlarda o'z aksini topdi. Ayniqsa, yosh saylovchilar va shaharliklar LDPni eskirgan siyosiy tizim sifatida ko'rib, muxolifat partiyalarini qo'llab-quvvatlashdi.

LDP inqirozining uchinchi sababi ichki siyosiy bo'linishlar edi. 1993-yilda partiyaning nufuzli a'zolari Ichirō Ozawa va Tsutomu Hata partiyani tark etib, yangi siyosiy harakatlar tashkil qilishdi. Bu LDP ichidagi fraksiyalar o'rtasidagi nizolarning ortayotganini ko'rsatdi. Odatda LDP turli guruhlar manfaatlarini muvozanatda ushlab turadigan tizimga ega edi, ammo 1990-yillarga kelib, bu tizim ichki kelishmovchiliklar sababli izdan chiqib boshladi.

Natijada, 1993-yilda o'tkazilgan umumiy saylovlarda LDP parlamentda ko'pchilik o'rnini yo'qotdi va hukumat tepasiga Morihiro Hosokawa boshchiligidagi muxolifat koalitsiyasi keldi. Bu Yaponiya siyosatida katta burilish bo'lib, mamlakat

tarixida birinchi marta LDPsiz hukumat tuzildi. Yangi hukumat saylov tizimini isloh qilish va korrupsiya bilan kurashish kabi maqsadlarni belgiladi. Ammo koalitsion hukumat uzoq umr ko'rmadi va ichki kelishmovchiliklar tufayli qisqa vaqt ichida tarqaldi. 1994-yilda LDP sotsialistlar bilan ittifoq tuzib, yana hokimiyatga qaytdi, ammo endi partiya avvalgidek mutlaq hukmronlik qiluvchi kuch emas edi.

Xulosa qilib aytganda, LDPning uzoq yillik hukmronligi mamlakat iqtisodiy o'sishi, saylov tizimi va siyosiy strategiyalarga asoslangan bo'lsa-da, 1990-yillarga kelib, iqtisodiy inqiroz, korrupsiya va ichki nizolar partiyaning zaiflashishiga sabab bo'ldi. 1993-yilgi saylovlar LDP tarixidagi eng katta siyosiy mag'lubiyatlardan biri bo'lib, Yaponiya siyosatida ko'p partiyaviylik va raqobat muhitining shakllanishiga yo'l ochdi. Ushbu voqea mamlakat demokratiyasi rivojida muhim ahamiyat kasb etdi va keyingi yillarda Yaponiya siyosiy maydonida yangi o'zgarishlarga sabab bo'ldi.

#### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Curtis, G. L. **The Logic of Japanese Politics: Leaders, Institutions, and the Limits of Change.** – New York: Columbia University Press, 1999. – 254-263 b.
2. Stockwin, J. A. A. **Governing Japan: Divisions and Unity.** – London: Wiley-Blackwell, 2008.
3. Krauss, E. S., Pekkanen, R. **The Rise and Fall of Japan's LDP: Political Party Organizations as Historical Institutions.** – Ithaca: Cornell University Press, 2011.
4. Shinoda, T. **Contemporary Japanese Politics: Institutional Changes and Power Shifts.** – New York: Columbia University Press, 2013.
5. Pempel, T. J. **Regime Shift: Comparative Dynamics of the Japanese Political Economy.** – Ithaca: Cornell University Press, 1998.
6. Pekkanen, R., Krauss, E. S. **Japan's New Politics: The Second Coming of the LDP.** – New York: Palgrave Macmillan, 2014.